

Danske Lov 1683

Kong Christian Den Femtis »Danske Lov« af 1683

Digital udgave

Version 2.25 • 02.03.2012 • [forrige: 11.09.2007] • Nyere tilføjelser: [Henvi sning til Stig luul-artike l](#) • [Om ophævelsen af 5-14-4 \[lov af 01.06.2007\]](#) • [Østre Landsret's kendelse 2012 if DL 5-1-2](#) • [Denne internetartikel som PDF-fil](#)

[Danske Lov som PDF til downloading og læsning](#) (men ikke til kopiering eller printning)

De indledende artikler i DL's 6 bøger: [1' Bog](#) • [2' Bog](#) • [3' Bog](#) • [4' Bog](#) • [5' Bog](#) • [6' Bog](#) • [Rettelser og tilføjelser](#) • Udgiveren af »Danske Lov« i bogform: [V. A. Secher](#)

Personer og steder: [Griffenfeld](#) • [Ulrik Frederik Gyldenløve](#) • [Jacob Worm](#) • [Trankebar](#) • [Præsterne](#) • »*Biografisk Leksikon*«: [Personerne omkring Danske Lov](#)

Andre love. Naturret. Strafferet: [Kongeloven af 1665](#) • [Norske Lov af 1687](#) • [Ludvig Holberg's bog om Naturret og Folkeret](#)

[Drabssagen mod Søren Sørensen Møller](#), Marie Grubbe's mand. Var det et vådeskud? • [Deres velfortjente straf](#) (udstilling i Kalundborg)

Bier i dansk lovgivning: [Bierne i Danske Lov \(og i tidligere lovgivning\)](#) • Sproget i Danske Lov: [Allan Karker's undersøgelse](#) - [Kalkar's »Ordbog til Det Ældre Danske Sprog«](#)

Anmeldelse af den digitale udgave: [Karl Peder Pedersen på »Historie Online«](#). Kommentar om [117 gange med mindre](#) - Omtale af udgivelsen på [Fagboginfo](#).

»Danske Lov« gælder ikke mere, og godt det samme. Der er for mange regler vi ikke kan acceptere i dag, for de er udtryk for enevælde og protestantisk fundamentalisme, og de ligger *milevidt* fra en demokratisk måde at tænke på.

Ved Københavns Slot i 1600-tallet. Efter: »Memoirer og Breve udgivne af Julius Clausen og P. Fr. Rist XVII Gyldenløves Lakaj. Optegnelser fra Christian V's Tid af Matthias Skaanlund«, Gyldendal, København 1912, s. 116a. Billedet er en rekonstruktion ved konservator C. Chr. Andersen.

Men der er dog enkelte ting, der stadig holder flere hundrede år efter. Fx reglen i [5-1-1](#) der betyder at en aftale er en aftale, og at den skal efterleves hvad enten den er skrevet på papir eller blot sagt. Denne bestemmelse ikke bare holder, den er også gyldig.

En anden holdbar tanke er at man ikke må etablere noget nyt, en ny vandmølle eller en ny fiskedam, uden at tage hensyn til dem der allerede er der (5-11-1 og 5-11-8).

Og endelig kan nævnes at den vigtige bestemmelse i 3-19-2 om arbejdsgiveransvaret (også kaldet husbond- eller principalansvaret), er blandt de få bestemmelser, der stadig opretholdes:

End giver Husbond sin Tiener, eller anden, Fuldmagt paa sine Vegne at forrette noget, da bør Husbonden selv at svare til hvad derudj forseis af den, som hand Fuldmagt givet haver, og af hannem igien søge Opretning.

På Retsinformation kan man finde en oversigt over **de bestemmelser der kan anses for at være gældende**. En udskrift heraf kan findes på: <http://bjoerna.dk/DanskeLov/DL-1983-2006.htm>

Domstolene kan ikke behandle sag om aftale, der strider mod lov og ærbarhed - jf. [5-1-2](#)

Østre Landsret har 23-02-2012 udsendt denne pressemeddelelse:

'Sagen drejer sig om, hvorvidt et byggefirma under konkurs kunne støtte ret på en skriftlig aftale, som firmaet havde indgået med to personer om at renovere disses hus for omkring 1,2 millioner kr. Renoveringsarbejdet var i alt væsentligt udført som aftalt. Byretten havde dømt de pågældende til at betale godt ½ million kr. til konkursboet, som efter aftalen og firmaets regnskab var det resterende skyldige beløb. De to personer havde gjort gældende, at aftalen med byggefirmaet var en proformakontrakt, idet de reelt havde aftalt at betale omkring halvdelen af kontraktsummen kontant, at beløbet ikke skulle opgives til skattevæsenet eller anden offentlig myndighed, og at de allerede havde betalt næsten hele beløbet. Byretten fandt det ikke godtgjort, at der var indgået en anden aftale end den skriftlige, og gav derfor konkursboet medhold.

Efter bevisførelsen for landsretten, hvor der blev fremlagt nye bilag, fandtes det godtgjort, at en væsentlig del af entreprisesummen skulle betales kontant og på en sådan måde, at betalingen ikke blev bragt til det offentlige kendskab. Da en sådan aftale strider mod lov og ærbarhed, jf. Danske

Lovs 5-1-2, kunne konkursboets påstande, der støttedes på aftalen, ikke pådømmes ved domstolene. Landsretten ophævede derfor byrettens dom, og afviste sagen fra domstolene.

Der henvises til 3. afdeling sag nr. B-2959-10.'

Østre Landsret har - med andre ord - ikke 'stadfæstet' den sorte aftale, men ophævet den 'hvide' og den 'sorte' aftale som en helhed.

Kilde:

<http://www.domstol.dk/oestrelandsret/nyheder/Pages/Domstolenekanikkebehandlesagomaftale.derstriC3%A6rbarhed.aspx>

Justitsminister Lene Espersen stillede 28.02.2007 forslag i Folketinget om ophævelse af 5-14-4, der handler om forældelse af fordringer. Loven blev bredt vedtaget 01.06.2007 (104 stemte for, 2 stemte imod (de tilstedeværende fra Enhedslisten), hvorimod ingen stemte hverken for eller imod; 73 var fraværende):

Formålet med lovforslaget er at gennemføre nye og mere tidssvarende regler om forældelse af fordringer. Lovforslaget vil bl.a. indebære - at forældelse af fordringer fremover reguleres ved ét sammenhængende regelsæt, som kun fraviges i det omfang, der er fastsat regler herom i anden lovgivning - at forældelsesfristerne for de fleste dagligdags fordringer forkortes - at forældelseslovens regler ikke kan fraviges ved forudgående aftale til skade for en forbruger. Lovforslaget skal ses i sammenhæng med L 166.

I ikrafttrædelsesbestemmelserne står:

§ 29. Loven træder i kraft den 1. januar 2008.

Stk. 2. Fra lovens ikrafttræden ophæves Danske Lov 5-14-4 og lov nr. 274 af 22. december 1908 om forældelse af visse fordringer, jf. dog § 30, stk. 1.

§ 30. Loven finder anvendelse også på tidligere stiftede fordringer, som ikke inden ikrafttrædelsesdagen er forældet efter de hidtil gældende regler, jf. dog stk. 2 og 4. Forældelse indtræder dog tidligst den 1. januar 2011, medmindre fordringen inden dette tidspunkt ville være forældet såvel efter denne lovs bestemmelser som efter de hidtil gældende bestemmelser. I det sidstnævnte tilfælde anvendes det seneste tidspunkt for forældelsens indtræden.

Stk. 2. Indtil den 31. december 2017 er fristen efter lovens § 3, stk. 3, nr. 3, dog 20 år efter tidspunktet for fordringens stiftelse for fordringer på forholdsmæssigt afslag i købesummen vedrørende fast ejendom på grund af forurening af jord.

Stk. 3. Afbrydelse af forældelse, der har fundet sted før lovens ikrafttræden, har virkning som afbrydelse efter denne lov, selv om den ikke er sket på den i loven foreskrevne måde.

Stk. 4. Lovens § 26, stk. 2, finder alene anvendelse på aftaler, der indgås eller forlænges efter lovens ikrafttræden.

§ 31. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kongelig anordning sættes i kraft for disse landsdele med de afvigelser, som de særlige færøske og grønlandske forhold tilsiger.

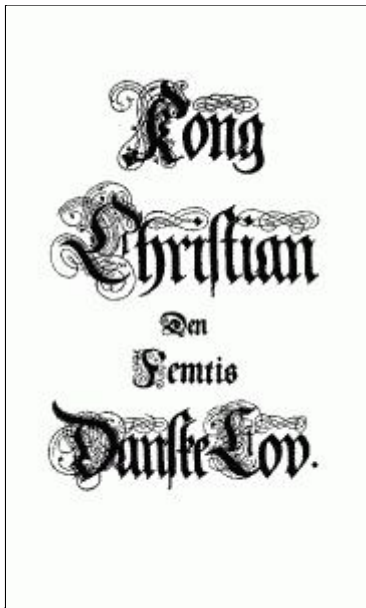
Loven - med supplerende materiale - kan downloades fra: <http://bjoerna.dk/DanskeLov/L165-Foraeldelse.pdf> [PDF 4.7 MB]. Bemærk PDF-bogmærkerne.

Omtalte L 166 handler om »at gennemføre de ændringer af forældelsesregler mv. i anden lovgivning, som det samtidig fremsatte forslag til lov om forældelse af fordringer (forældelsesloven) (L 165) giver anledning til«.

Tak til Lars Næsbye Christensen der har gjort mig opmærksom på lovforslag L 165 og på vedtagelsen.

Danske Lov kan betegnes som en kasuistisk lov [casus = enkeltsag]. Ganske vist er lovens bestemmelser organiseret i de seks 'bøger' efter emne, og ganske vist er straffebestemmelserne

forsøgt organiseret efter Moselovens 10 Bud, men de enkelte bestemmelser i DL er - som Stig Iuul skriver - »affattet kasuistisk, da den samler alle de regler, som var fastslået gennem tidligere stykkevis lovgivning eller gennem mere eller mindre tilfældige enkeltafgørelser. Den, der som dommer skulle være bunden af lovens ordlyd, ville gang på gang komme til kort i det praktiske retsliv. At forstå de enkelte bestemmelser i Danske Lov som udslag af en almindeligere sætning, som lovens forfattere blot ikke havde haft i deres magt at formulere, er derfor gang på gang en nødvendighed [...]«. Se nærmere i: Stig Iuul's artikel: »Kommissionsdommen over Struensee og Brandt« i: »Historisk Tidsskrift« 1974, København, s. 153-182. Citatet er fra s. 166.

»Danske Lov« 1683 er genudgivet i en elektronisk udgave der kan kopieres og printes fra. Den findes på en CD indlagt i et introduktionshæfte om loven. På CD'en findes desuden »Kongeloven«, en kort introduktion og to ordlister til KL. Introduktionshæftet og CD'en bestilles direkte fra forlaget. Info om pris findes sammesteds: <http://bjoerna.dk/bestilling.htm>.

Denne udgave er for de historisk interesserede. Der er noget for dem der vil læse på enevældens historie, men også for dem der er særligt interesserede i retshistorien, i sproghistorien, i den kirkelige historie eller i den maritime. Én af de 6 bøger, som »Danske Lov« består af, handler om retsforhold. Én om præster og kirker. Én om søret - endelig én om strafferetten.

Det er længe siden at »Danske Lov« sidst er blevet udgivet. Vi skal mere end 50 år tilbage for at finde en brugbar udgave. Dét der er behov for i dag er dog næppe en ny papirudgave, men en elektronisk som man kan søge i, kopiere fra og lave forskellige undersøgelser på.

Christian V på Kongens Nytorv, midt i et område der fra gammel tid blev kaldt Hallandsåsen. Rytterstatuen - *Hesten* - er skabt af Abraham César Lamoureux (ca. 1635-1692) og blev »afsløret« i 1688, hvor den dannede centrum i en 'krins', en omkreds af træer. Lamoureux stammede fra Frankrig, arbejdede i Sverige fra 1664 til 1680 og kom derefter til Danmark. Lamoureux skabte statuen i bly, og anbragte - pga den betydelige tyngde - en figur: *Avind*, Misundelsen - til at understøtte hestens hov. Figureerne nederst i hjørnerne symboliserer visdom, heltemod, styrke og ære. Efterhånden sank statuen sammen, og i 1945 blev den erstattet af en bronzestatue. Foto: BA, december 2003. Billedet kan forstørres ved at klikke på det. Se evt. Slots- og Ejendomsstyrelsens: <http://www.ses.dk/71e0029>

For ca. 20 år siden undersøgte forskeren Allan Karker sproget og kom langt. Men som han selv skriver, ville man kunne nå en del længere ved at gå elektronisk til værks. Nu er det blevet muligt at gøre det, og jeg er så småt begyndt med at lave nogle helt elementære tællinger.

Foreløbig kan det siges at »Danske Lov« fylder knap 100.000 ord, men at de 100 mest brugte varianter dækker over så mange som 50.000. Det mest brugte ord er »og« der tegner sig for næsten 10 % af samtlige ord. Blandt de mindst brugte ord er 'tjenestefolk'; tjenestefolk optræder nemlig kun 10 gange - men fylder dog en hel del mere i indholdsmæssig forstand.

Mere interessant er det at »Danske Lov« holder vand i sproglig henseende.

Selvfølgelig er der passager der er svære at tyde for en moderne læser, men i det store og hele er teksten til at forstå. Årsagen er at lovens fædre prøvede at udtrykke sig klart og ligefremt, og at de undgik de mange svulstigheder, som barokkens litteratur vrimler med.

Otto Kalkar: »Ordbog til Det Ældre Danske Sprog (1300-1700)« findes på internettet på adressen: <http://www.hist.uib.no/kalkar/>

Arkivar Karl Peder Pedersen undrer sig - rimeligt nok - over at jeg har talt op hvor mange gange »**med mindre**« forekommer i »Danske Lov« (se: [anmeldelse på »Historie Online«](#)). Der viste sig at være så mange som 117.

Umiddelbart kan sådan en optælling virke *helt i skoven*, men måske ligger der noget *interessant* og kalder på en analyse? I hvert fald undrer jeg mig over at der findes så mange *modifikationer* i lovteksten.

Der er muligvis - men det vil jeg se nærmere på senere - tale om et særligt juridisk eller litterært stiltræk, der ikke kendes andetsteds eller andetsteds i dét omfang? Foreløbig er jeg - meget hurtigt - gået alle steder efter for at se om brugen af »**med mindre**« svarer til en nutidig brug (og det ser ud til at være tilfældet).

I introduktionsartiklen fortælles om **nogle af de personer der var involveret eller som af andre grunde kalder på opmærksomhed.**

Én var **Griffenfeld**. Griffenfeld lå i mange henseender på en mere fornuftig udenrigspolitisk kurs end Kongen og var langt mere begavet, men det kunne næppe have gået ham anderledes end det gjorde, for han gik for vidt i at udplacere Kongen.

Ulrik Frederik Gyldenløve.

Billedet er fra A. D. Jørgensen's Griffenfeld-biografi, der udkom i 1894.

Christian V's halvbror - **Ulrik Frederik Gyldenløve** - var én af Griffenfeld's gode venner og allierede; senere kom de tilsyneladende på kant af hinanden. Gyldenløve anses for at have været en begavet regent i Norge, men var - særlig i sine yngre år temmelig »vild«. Gyldenløverne udgjorde en del af Kongehusets magtbasis, så meget mere som de ikke var en del af den gamle jordadel. Ulrik Frederik var i øvrigt dén Gyldenløve der var gift med Marie Grubbe. Ved Christian V's død trak han sig tilbage fra statstjenesten og fra hoffet; han døde nogle år efter i Hamborg.

En tredje person var en besynderlig skæbne, præsten Jacob Worm, som lagde sig ud med alt og alle lige fra stedfaderen Thomas Kingo, til biskoppen i Viborg og til kongen selv, Christian V.

Worm gjorde det så grundigt at han blev dødsdømt, men Kongen benådede ham dog heldigvis efter nogle måneder, hvad der muligvis har været planen hele tiden. I stedet for at skulle tabe hovedet slap han med at blive sendt til de varme lande, hvor han endte sine dage nogle år senere.

Worm var irriterende, men sikkert fuldstændig ufarlig, ikke desto mindre fandt »man« at det var nødvendigt at slå hårdt ned.

Havde Worm levet i dag, havde han nok snarere påkaldt sig lægelig, psykologisk og litterær interesse end kriminalistisk eller politisk.

Trankebar

Billedet er fra 1600-tallet og hænger på Skokloster, Sverige. Denne udgave er kopieret fra www.trankebar.net

Worm blev sendt til den danske koloni Trankebar, der blev etableret af Ove Gjedde, som var udsendt af Christian IV.

Worm prøvede på at blive »salonfähig«, og han blev rehabiliteret for så vidt som han igen fik embede; men altså dér - og ikke i Danmark. Dette skyldtes formentlig at man ikke kunne få andre til at være sognepræst i Trankebar. Hjem kom Worm aldrig trods hans stærke ønsker herom; der var absolut ingen i statsledelsen der kunne få lyst til at involvere sig i et sådant eksperiment.

Worm blev involveret i en meget heftig personstrid mens han var derude. Den rettede sig mod kommandanten og guvernøren Axel Juul, der henrettede nogle af de »obsternasige« og jog andre væk. Der blev udsendt en særlig kommissær som - til sidst - fængslede Juul og tog ham med til København. Juul vandt ganske vist dén sag der blev rejst mod ham, men han tabte tilsyneladende i enhver anden henseende.

Worm tilkendegav sin mening - imod Juul - men dette tilsidesatte Højesteret. En mand der havde været dødsdømt for majestætsfornærmelse var i overensstemmelse med Danske Lov ubrugelig som vidne.

En kreds af danskere arbejder i disse år med at skaffe midler til at renovere og restaurere danske bygningsværker i Trankebar. Se nærmere på: www.trankebar.net

Man havde præsterne til at holde øje med folk. Enevældens system var et sindrigt og omfattende system, hvor man forsøgte at få folk til at blive på deres plads - både i geografisk og hierarkisk henseende. Man havde ganske vist ikke et landpoliti, men man havde sognepræsterne - og godsejerne havde ridefogederne.

Én af præsternes vigtigste opgaver var at holde øje med menigheden, at udskrive rejsepas og at tage de nødvendige initiativer til at rette op på moralen.

Forholdene var ganske anderledes end i dag, for dén gang skulle man gå i kirke. Og ikke noget med at påstå at man havde været i nabokirken i stedet. Det stod i loven at det var *sognekirken* man skulle komme i.

Man kunne ikke »melde sig ud«, i det mindste ikke uden stort besvær. Nogle løb af tjeneste alligevel og skaffede sig arbejde i én af byerne, andre strejfede omkring. Var man omstrejfer kunne man måske få noget ved at tigge, men i mange tilfælde var der ingen anden udvej end at blive tyv eller røver.

Loven er ikke en samfundsbeskrivelse, men udtryk for officiel »ønsketænkning«. Den historisk

interesserede kan komme et pænt stykke ad vejen ved at fordybe sig i »Danske Lov«, men loven er selvfølgelig ikke en beskrivelse af hvordan forholdene var, snarere en beskrivelse af hvordan de burde være - og en beskrivelse af hvordan man skulle forholde sig over for dem, der ikke makkede ret. »Danske Lov«'s 6' bog er spændende læsning. Den er bygget over de 10 Bud - Dekalog'en - og der er tænkt på mange ugeringer.

Forhåbentlig har man ikke rejst alle de sager der kunne rejses og forhåbentlig er dommerne faret med lempe. Men i nogle tilfælde måtte man løbe an på en kongelig benådning. Nok skulle der strammes op. Nok skulle Enevælden vise at den var der. På den anden side kunne det også gå for vidt. Så kunne man - som Griffenfeld - slippe med at blive sat i fængsel i omkring 20 år eller - som Worm - med at blive forvist.

»Danske Lov« gjaldt ikke for Holsten, men heller ikke for Slesvig (her var man henvist til »Jyske Lov«). Nærmere kan læses i Højesteretsdommer Frants Thygesen's artikel i »Danske og Norske Lov i 300 År«, som **Ditlev Tamm** redigerede og udgav i 1983. Kortet stammer fra A.D. Jørgensen's Griffenfeld-biografi, der udkom i 1893. Som man kan ane var magtforholdene i Hertugdømmerne *overordentlig* komplicerede.

Personerne omkring Danske Lov

Project Runeberg - der hører hjemme på Linköpings Universitet - har digitaliseret [»Dansk Biografisk Leksikon«'s 1' udgave](#) der udkom i perioden 1887-1905. Teksten findes dels i facsimile, dels som OCR-behandlet tekst. Teksterne skal læses med et vist forbehold, dels fordi de er præget af deres tid, dels fordi historikerne har samlet yderligere materiale og af forskellige grunde har justeret eller ændret vurderingerne.

Hovedredaktør var **C. F. Bricka**, der blev Rigsarkivar i 1897. Udnævnelsen var formentlig en stærkt medvirkende årsag til at **V. A. Secher** - udgiveren af Danske Lov - forlod arkivet. Bricka er biograferet på <http://runeberg.org/dbl/19/0007.html> ff.

Her kan findes artikler om en række af de personer der var med til at udarbejde Danske Lov - som har en særlig relation til den eller som i øvrigt er omtalt i introduktionshæftet:

Kong Frederik III <http://runeberg.org/dbl/5/0295.html> ff.

Kong Christian V	http://runeberg.org/dbl/3/0503.html ff.
Ulrik Frederik Gyldenløve	http://runeberg.org/dbl/6/0352.html ff.
Hannibal Sehested	http://runeberg.org/dbl/15/0498.html ff.
Christoffer Gabel	http://runeberg.org/dbl/5/0514.html ff.
Joachim Gersdorff	http://runeberg.org/dbl/5/0623.html ff.
Peder Griffenfeld	http://runeberg.org/dbl/15/0373.html ff.
Søren Hansen Kornerup	http://runeberg.org/dbl/9/0376.html ff.
Peder Lassen	http://runeberg.org/dbl/10/0118.html ff.
Rasmus Vinding	http://runeberg.org/dbl/19/0116.html ff.
Jacob Worm	http://runeberg.org/dbl/19/0269.html ff.
Thomas Kingo	http://runeberg.org/dbl/9/0172.html ff.
V.A. Secher	http://runeberg.org/dbl/15/0463.html ff.

Rettelser og tilføjelser til 1' udgave af »*Biografisk Leksikon*« findes på: <http://runeberg.org/dbl/19/>

På CD'en findes der versioner af »**Danske Lov**« til flere forskellige formål. Med og uden noter. Til at foretage hurtige elektroniske søgninger i. Til at printe ud fra.

Introduktionen og CD'en bestilles direkte fra forlaget: <http://bjoerna.dk/bestilling.htm>. Prisen er 236,25 kr. incl. forsendelse og moms.

Nedenfor følger de første 5-10 artikler i hver af de 6 bøger (her benyttes udgaven *uden* noter):

[1' Bog](#) [2' Bog](#) [3' Bog](#) [4' Bog](#) [5' Bog](#) [6' Bog](#)

α 0001 α

Første Bog,

Om Retten og Rettens Personer.

I. Capitel

Om den Lydighed mand Lovgiveren og Loven skyldig er.

1. Artikel [1-1-1]

Kongen er efter Konge-Loven, saa som Konge-Dømmets rette u-foranderlig Grundvolds

▫ 0002 ▫

Lov, Sine Rigers og Landes Danmarkis og Norgis Eenevolds Arve-Konge og Herre, og alleene haver høyeste Magt og Myndighed til at gjøre Love og Forordninger efter sin gode Villie og Velbehag, at forklare, forandre, formeere, formindske, ja og slet at ophæve forrige af hannem selv eller hans For Fædre udgivne Love, saa og at undtage hvad og hvem hannem lyster ud af Lovens almindelige Befalning. Hand haver og eene Høyeste Magt og Myndighed at isette og afsette alle Betiente, Høye og Lave, være sig hvad Navn og Titel de have kunde, efter sin egen fri Villie og Tykke, saa at alle Embeder og Bestillinger, i hvad Myndighed de have, skal af Kongens Eenevolds Magt, saasom af een Kilde have sin første Oprindelse;

▫ 0003 ▫

Kongen haver og eene Høyeste Magt over ald Clericiet, fra den Høyeste til den Laveste, at beskikke og anordne ald Kirke og Gudstieniste, Moder, Sammenkomst og Forsamlinger om Religions-Sager efter Guds Ord og den Augsburgiske Confession, naar Hand det raadeligt eragter, at byde og forbyde; Hand haver og eene Vaabens og Væbnings Magt, at føre Krig, slutte og ophæve Forbund med hvem, og naar Hand det got befinder, Told og anden Contribution at paalegge; Korteligen at sige: Kongen eene haver Magt at bruge alle Jura Majestatis og Regalier, hvad Navn de og have kunde; hvorfor og alle Kongens Undersaatte, i hvad Stand og Høyhed de og ere, som boe, eller Stæd at boe paa Eye og have i

▫ 0004 ▫

hans Arve-Riger og Lande med alle deris Tyende, Folk og Tienere, skulle som ærlige Arve-Undersaatte holde og agte Kongen for det ypperste og Høyeste Hoved her paa Jorden over alle Menniskelige Love, og der ingen anden Hoved eller Dommere kiender over sig, enten i Geistlige eller Verdslige Sager uden Gud alleene, og derfor være Kongen, som gjør dennem alle Fred, og ved sin Lov og Regimente Styrer og Verger Rigerne og Landene, hørige, lydige, underdanige, hulde og troe, og søge og forfremme Kongens Gavn, Skade og Afbrek af yderste Formue afvende, og tiene hannem troligen med Liv og Gods, og med Eed være forbundne imod alle og een hver, hvem det være kunde, Indlændiske eller Udlændiske, som imod Kongens Eenevolds

▫ 0005 ▫

Magt og Arve-Rettighed skulle vilde handle eller tale, Saadant at forsvare under Livs, Blods, Æris, og Godsis fortabelse, og at fra saadan deris Pligt og Skyldighed ingen Venskab eller Fiendskab, Frygt eller Fare, Had, Avind, eller nogen menniskelig List og Paafund i ringeste Maade skal dennem afvende.

2. [1-1-2]

Den Lov, som Kongen giver, maa ingen Mand aftage eller forandre.

3. [1-1-3]

Ingen maa tage sig selv ret, men een hver skal tale og deele sig til Rette.

4. [1-1-4]

Ingen skal Dømme imod den Lov, som Kongen giver, men

▫ 0006 ▫

efter den skal Landet Dømmis og Rettis.

5. [1-1-5]

Kongens Undersaatter og alle de, som i Kongens Riger og Lande sig opholde, eller handle, skulle rette sig efter Kongens Lov, Befalninger og Forordninger; Og skulle Kongens Befalnings-Mænd og alle, som noget Embede af Kongen er betroet, efter deris Eeds og Embedis Pligt alvorligen holde der over, at Kongens Lov og hvis af Kongen budet er, bliver i alle maader med allerunderdanigste Lydighed efterkommet. Men hvis nogen herudi findis forsømmelig, saa fremt det bevisis, at det hannem videndis været haver, og Hand ellers ingen lovlig undskyldning haver, da er det Kongens Fiskals Embede, baade den, som

▫ 0007 ▫

sig forgrebet haver, saa og den, som sit Embedis Pligt at efterkomme forsømt haver, at søge og tiltale efter Loven, og over hannem hænde Dom paa hans Embede, og paa hans Gods og Penge efter hans Formue, og efter Sagens befundne Beskaffenhed.

6. [1-1-6]

Giver Kongen nogen Befalning ud til een eller anden, og hand den ikke med allerunderdanigste Lydighed efterkommer, saa fremt det staar i hans Magt (hvor om hand strax bør at gjøre til Kongen sin allerunderdanigste Erklæring) da skal hand derfor af Kongens Fiskal tiltalis, og om hand noget Embede, Geistlig eller Verdslig, haver, bør hand det efter Dom at have forbrut, og hvis hand intet haver, da at straffis paa sin Formue efter Sagens Beskaffenhed.

¤ 0008 ¤

II. Cap:

Om Værneting.

1. Artikel [1-2-1]

Printzerne og Printzesserne af Blodet skulle for ingen Underdommere svare, men deris første og siste Dommere skal Kongen være, eller hvem hand særdelis dertil forordner.

2. [1-2-2]

Kongernis naturlige Børn skulle ey søgis for andre Dommere, end for dem, som af Kongen dertil beskikkede vorde.

3. [1-2-3]

Ingen skal dragis fra sit Værneting, undtagen i de Tilfælde, som her efter ommældis; Ey heller maa nogen

¤ 0009 ¤

skyde sig fra sit Værneting, eller fra den Over Ret, som Værnetinget er under, førend Dom paa begge Stæder gangen er; Thi alle Sager, som bør at forfølgis til Værneting, de skulle først did stævnis, og Dom der tagis beskrevet, og naar nogen ey vil nøyes med den Dom, da skal hand stævne Dommeren og de Vedkommende med samme Dom for den forordnede Overdommere, og der tage Dom i lige maade for sig beskrevet.

4. [1-2-4]

Alle og een hver, som ikke haver noget Embede, der henhører til noget sær Retterting, skulle svare til det Herrets Birke- eller Bye-Ting, som de boe og holde dug og disk, eller sig opholde udi.

▫ 0010 ▫

5. [1-2-5]

Alle Sager Kongens Indkomster angaaende skulle lige for Kongens Kammer-Collegio indkomme, hvorfra og ingen, af hvad Stand hand og er, og enten hand er Hovedmand eller Forlover, maa i fornævnte Sager sig undslaa, eller skyde sig til sit Værneting, men bør efter Kammer-Collegii Stævning der at møde og Dom lide.

6. [1-2-6]

Kongens Betiente, som i Rangen nævnis, og ere eller have været i virkelig Tieniste, og boe i Kiøbenhavn, og ikke have sær Privilegier eller nogen anden Bestilling, som staar under anden Ret, og de til den vilde eller skulle svare, de, deris Hustruer, Enker og Børn, skulle svare til Kongens

▫ 0011 ▫

Hof Ret, undtagen i Livs og Ære-Sager, eller og det angaar Huuse og Gaarde i Kiøbstæderne, eller Jord og Eyendom paa Landet, eller nogen borgerlig Brug og Handel.

7. [1-2-7]

Til Kongens Borg Ret skulle svare alle Kongens Betiente i Collegierne, som boe i Kiøbenhavn, og ikke nævnis i Rangen, med deris Hustruer, Enker og Børn; I lige maade de, som virkelig tiene i Kongens Hof, og ellers ikke nævnis i Rangen, som alle Hof-Officianter, Trompettere, Lakeier, Stald-, Jagt- og andre deslige Betiente; Item alle deris Betiente og Tienistefolk, som i Rangen ere: Saa skulle og alle Kongens Handverksfolk, som boe i Kiøbenhavn, og ingen Borgerlig Næring bruge, svare under Borg Retten.

▫ 0012 ▫

8. [1-2-8]

Kongens Betiente, enten de i Rangen nævnis eller ikke, som ikke boe i Kiøbenhavn, svare for den

Stæds Dommere, hvor de boe, undtagen Sagen deris Bestillinger angaar.

9. [1-2-9]

Kongens Krigs- og Skibs-Officerer, Værvede Soldater, Holms- og Arsenal-Betiente skulle søgis for Krigs-Admiralitets- og Arsenal-Retten i de Sager, som angaa deris Bestillinger, Liv, Ære, Besoldning, Gevær og Giælds Fordring; Men paa alle deris andre Sager skal den Byes eller Stæds Dommere dømme, hvor de boe eller sig opholde, saa de i alle maader skal være Lands Loven undergivne.

▫ 0013 ▫

10. [1-2-10]

Soldater, som paa Landet udskrivis, imens de sig hos Lægsfolkene opholde, skulle svare til Herrets- eller Birke-Ting; men naar de komme under Fanen at staa, svare de, som om værvede Soldater sagt er.

▫ 0204 ▫

Anden Bog,

Om Religionen og Geistligheden.

I. Cap:

Om Religionen.

[2-1-1]

Den Religion skal i Kongens Riger og Lande alleene tilstædis, som overeens kommer med den Hellige Bibelske Skrift, det Apostoliske, Nicæniske og Athanasii Symbolis, og den Uforandrede Aar et tusind fem hundrede

og tredive overgiver Augsburgiske Bekiendelse, og Lutheri liden Catechismo.

II. Cap:

Hvo der maa Prædike og til Præste-Embedet kaldis og indviis.

1. Art: [2-2-1]

Een hver Indlændisk, eller Udlændisk, som er til sinds at lade sig bruge paa Prædikestoelen, om hand end skiønt er Magister Philosophiæ, skal først tage af Professoribus Theologiæ i Kongens Universitet een Attestation om sin Forfremmelse i Guds Ords Kundskab; Dernæst skal

hand have af Theologis i fornævnte Universitet et skriftligt Vidnisbyrd om sine Gaver paa Prædikestoelen. Og naar hand saaledis Literas Attestationis og Dimissionis bekommet haver, og derhos ført et got stille Levnet, uden ny Noder og anden Letfærdighed, maa hand, og ikke ellers, tilstædis at lade sig høre paa Prædikestoelen, og tage Kaldsbrev, hvor hand lovligen kand blive kaldet.

2. [2-2-2]

Saa skal hand og have et Utviflagtigt Vidnisbyrd fra Universitetet om sin Lærdom, Levnet og Omgængelse, før end hand til Præste-Embedet indviis. Og hvis nogen Studiosus, som haver sit Testimonium Academicum fra Universitetet bekommet, ikke strax der efter bliver kaldet til noget Præste-Embede,

da skal hand, naar hand siden bliver kaldet, og til Embedet skal indviis, ogsaa fremvise for Superintendenten Utviflagtigt Bevis fra de Stæder, som hand imidlertid haver opholdt sig paa, og i sær fra Provsten og Præsten, i hvis Provstie og Meenighed hand levet haver, at hand haver levet skikkelig, end og i Klædedragt, og sig paa Prædikestoelen øvet; Og skal Provsten og Præsten meddeele ham saadan Bevis uden Betalning.

3. [2-2-3]

Men paa det den studerende Ungdom deris nødige Øvelser i Prædiken ikke skal betagis, da skal i alle Gymnasiis og største Skoler forordnis, at den, som sig i Prædiken vil øve, det in Gymnasiis for Professoribus, og i Skolerne for Rectore og hans Medtienere,

▫ 0208 ▫

giøre kunde, hvor een hver da om sin Feil; med Frugt kand advaris.

4. [2-2-4]

Ingen maa stædis til noget Præstekald, som ikke er sine fulde fem og tyve Aar.

5. [2-2-5]

Ingen Student, som sig med Lejermaal forseer, maa efter første Forseelse, før end to Aar ere forløbne, bevilgis enten Skole, Dægne- eller Præste-Kald, at betiene; Siden skal hand pligtig være at føre med sig til Superintendenten rigtig Vidnisbyrd om sit Livs og Levnets Forhold og Forbedring, og derhos Kongens Bevilning, at hannem er tillat Kald at maa betiene, saa fremt hand ellers til noget skal stædis og forfremmis, hvilket dog ikke bør at skee i det Sogn, som Forseelsen

▫ 0419 ▫

Tredie Bog,

Om Verdslig- og Huus-Stand.

I. Cap:

Om Kongens Befalningsmænd og andre Betiente.

1. Art: [3-1-1]

Kongens Befalningsmænd skulle alle Kongelige Forordninger og Befalninger,

▫ 0420 ▫

ligesom de, een hver sin Tid, ere udgivne, lade registre og i een Bog indføre, som hos Amptet altid skal forblive, og, naar de komme fra Amptet, den til deris Efterkommere levere tillige med hvis Tingsvidner, Domme, og andre Breve, som i Amptet til Underretning kunde fornøden gjøris.

2. [3-1-2]

De skulle have flittig og alvorlig Agt og Indseende med, at Kongens Lov, Forordninger og Befalinger, saa vit deris Ampt strekker sig, i alle Maader holdis og efterkommis, og intet derimod handlis, eller tilladis; Og naar de befinde nogen Husbond efterladet paa sit Gods at efterkomme det, som befalet er, eller og ikke vil skaffe den Klagende Ret over

▫ 0421 ▫

sine Tienere efter Lov og Dom, naar hand derom anmodis, da skulle de Magt have og forpligtede være med Exsecution det at efterkomme. Befindis de forsømmelige herudj, og det skielligen bevisis kand, at dennem derom haver været vitterligt, og de ikke samme Tid i nogen Kongens Bestilling have været forhindrede, da skulle de derfor have forbrut det betroede Ampt.

3. [3-1-3]

Hvis Misforstand og Ueenighed sig i Kiøbstæderne begiver, enten imellem Øvrigheden og Borgerskabet, eller imellem Øvrigheden. indbyrdis, skulle Stigtsbefalningsmændene med al Flid see til at dæmpe i Begyndelsen; Men hvis de ikke ville lade sig sige, skulle de det strax for

▫ 0422 ▫

Kongen angive med sand udførlig Beretning om deris Tvistigheders Omstændigheder.

4. [3-1-4]

Alle Geistlige og Verdslige, som af Kongen Pengis, eller nogen Slags Indkomstis, Opbørsel og Forvaltning er betroet, og derfor staa for Afgift, Forpagtning, eller Regnskab, skulle aarligen efter deris Forvaltnings, Forpagtnings, eller Bestillings, Breve rigtigen og i rette Tid derfor paa Kongens Rentekammer klarere under den Straf, som af Kongen derpaa settis.

5. [3-1-5]

Kongens Befalningsmænd paa Landet og Øvrigheden i Kiøbstæderne skulle have tilbørlig Indseende med, at, naar nogen dør, som

α 0423 α

med Kongens Indkomster haver haft at gjøre, da deris Boe ikke forrykkis, eller forkommer, eller Skifte vorder holdet, før end Kongen er fyldstgiort, med mindre Arvingerne ere saa vederhæftige, at de til Kongens Rettighed nøjagtigen kunde svare; Dog een hver, som lovlig Pant haver, sin Panterettighed i alle Maader upræjudiceret.

6. [3-1-6]

Kongens Fogder, Ampts- eller Commissari-Skrivere, maa ingen Skriverpenge fordre, eller tage, af Bonden, naar hand yder sin Landgjelde, eller Skat, eller ager sine Rejser, for Afskrivelse, eller Sædel, under deris Bestillingers Fortabelse; Det samme er og om andre Husbonders Fogder og Skrivere.

α 0424 α

7. [3-1-7]

Alle Husbonders Fogder, Skrivere og andre Tienere, som staa for Regnskab, skulle være forpligtede til deris Husbonder aarligen til bestemt Tid at levere deris Regnskaber med behørig Beviser, og tage Husbondernis Bevis derpaa, som dennem ingenlunde bør at forholdis; Og bør Husbonderne inden tre, fire, fem, eller sex, Ugers Forløb i det højeste derefter, som Regnskaberne vitløftige ere til, overgive til dennem hvis Antegnelser og Mangler de finde udj Regnskaberne; Og skulle fornævnte Fogder, Skrivere og Tienere, være forpligtede til inden tre Ugers Tid i det højeste, efter af Manglerne ere dem tilstillede, at gjøre nøjagtig Forklaring for dem, eller dem strax betale;

α 0425 α

Og hvis de ikke herudj efterkomme deris Pligt, som her forskrevet staa, bør de strax derfor at stille Husbonderne nøjagtig Borgen og Forsikkring, eller borge for sig selv uden nogen Proces. Dersom Husbonderne findis forsømmelige med Bevisis Meddeelning, eller Manglernis Overlevering, saa fremt de ikke lovligen bevise, at de i saadan Forhindring været have, at de Regnskaberne, hverken ved sig selv, eller deris Fuldmægtige, have kundet lade igiennemsee, og Antegnelse gjøre, da bør de at have forbrut deris Ret, fornævnte Fogder, Skrivere, og Tienere, for i rette Tide overleverede Regnskaber at søge.

Fierde Bog,

Om Søeretten.

I. Cap:

**Om Skipperis, Styremænds og alle andre Skibs-Betienters
Antagelse, Løn og Forhold.**

1. Art: [\[4-1-1\]](#)

Naar Reedere ville antage een Skipper, som skulle føre deris Skib, da skulle de

oprette med ham skriftlig Contract, hvilken begge Parter skulle underskrive, og siden ubrødelig holde. Derefter antager Skipperen hvis Skibsfolk hand agter fornøden til Skibet, og hans Reedere i Længden kunde være forvarede med.

2. [\[4-1-2\]](#)

Ingen Skipper maa underhyre een andens Styremand, eller Baadsmænd. Hvem det gjør, og det bevisis, da skal den, som hannem først hafde fæst, beholde hannem at fuldgjøre sin Rejse med, som hand lovet haver, og det stande til Skipperen hvad hand vil give hannem af sin Løn, fordj hand haver dermed fortabt sin Ret, at hand haver stædt sig til tvende, og den Skipper, som haver vitterlig underhyret den andens Folk,

bøde derfor tyve Lod Sølv til Kongen og tyve Lod Sølv til Byen.

3. [\[4-1-3\]](#)

Naar Skipperen hyrer Folk, da bør hand strax med dem forud om deris Hyre at foreenis, og give een hver i det minste een Mark paa Haanden, og da ere de strax pligtige at give sig i Skibet, saa tilig som Skipperen dennem derom tilsigendis vorder, og der tage Vare paa deris Embede og Arbejde, at lade, eller baglaste, Skibet, før end de opbære noget af deris Hyre. Have de og opbaaret deris Hyre, og blive forsømmelige, og ikke tage Vare paa Skibet, eller, naar de for een Rejse ere hyrede, forlade Skibet uden Sygdom og andet lovligt Forfald foruden Skipperens Forlov (være sig for gode eller onde

▫ 0568 ▫

Tidender, for sær Kendelse til Søes, eller for nogen anden Aarsags Skyld) før end det haver fuldendit sin Rejse, er fuldkommelig losset, igien retteligen baglastet, og Seglene tagne fra Raaen, da give Hyren tilbage, og dertilmed saa meget, som dennem var lovet til Hyre, halfdeelen til Kongen og halfdeelen til Skipperen, eller og leggis udj Fængsel i fiorten Dage til Vand og Brød, om de ikke have at betale med. Er Skibet udj Fare til at forgaa, eller at blive taget af Fribyttere, eller Røvere, og nogen da forlader det uden Skipperens samtykke, have sit Liv forbrut, i hvor hand siden paagribis.

4. [4-1-4]

Om nogen Skibsfolk sig forhyre, og ikke ere gode for det, som

▫ 0569 ▫

de sig udgive for, og det kand dennem skielligen overbevisis af to, eller tre, inden Skibsborde, de skal miste deris heele Hyre, og derforuden bøde saa meget, som dennem var lovet til Hyre, halfdeelen til Kongen og halfdeelen til Skipperen. Dersom de ikke have at bøde med, skal de tre gange gaa under Kølen, uden Skipperen dennem benaade vil.

5. [4-1-5]

Og dersom nogen giver sig ud for Styremand, og lader sig derfor hyre til een vis stæd, og Skipperen fanger Skade enten paa Skib, eller Gods, for hans Forsømmelsis og Uforfarenheds skyld, da skal samme Styremand, naar det ham lovlig ved tvende søefarne Folkis Vidne overbevisis, være pligtig at bøde al

▫ 0570 ▫

skaden igien, om hand det formaar. Formaar hand det ikke, da have hand forbrut sit Liv; Men hvis Skipperen skulle forandre sin Rejse, og Styremanden derudj var Ukyndig, og ikke, naar hand derom bliver adspurt, trøster sig til at fortsette samme ny Rejse, da nyder hand sin til den Tid fortiente

Styremands Løn, og siden ikkun Højbaadsmands Løn, om hand vil forblive paa Skibet; Men vil hand ikke, da betale Skipperen hannem hans halve Hyre, om Rejsens Forandring skeer paa Henrejsen; Men skeer den paa Hiemrejsen, da betale hand hannem den fulde Hyre; Men anlover hand forsvarligen at fuldende Rejsen, og nogen skade skeer for hans Uforfarenheds skyld, da miste Hyren, og bøde skaden.

▫ 0571 ▫

6. [4-1-6]

Om nogen Skibsfolk har ladet sig hyre, og ligge af Skibet om Nattetide uden Skipperens Forlov, bøde een hver derfor tre Lod Sølv til Kongen og tre Lod Sølv til Byen; Men skeer nogen ydermeere Skade for slig Forsømmelse, da stande derfor til Rette efter Sagens Lejlighed. Skeer og imidlertid noget Skibs-Arbejd, hvorved nogen af de tilstæde værende Skibsfolk kommer til skade, da bør den Fraværendis give til Hielp til Badskerløn efter Skipperens og Styremandens Sigelse.

7. [4-1-7]

. Findis nogen Baadsmand, som paa nogen Rejse stædt er, om Nattetide paa Gaden, eller og i Utilbørlige

▫ 0572 ▫

Huse og Herberge, den maa og skal Fogden og Byens Tienere gribe og fængsle udj tre Dage til Vand og Brød, og skal den Skyldige derforuden bøde tre Lod Sølv til Kongen og tre Lod Sølv til Byen. Gjør hand nogen anden Ulovlig Gierning, stande derfor til Rette efter Sagens Lejlighed.

8. [4-1-8]

Kommer een Skipper med sit Skib udj Havn, eller paa Reed, og hans Folk ville fare udj Landet, skal det skee med Skipperens Forlov, dog at halfdeelen bliver udj Skibet, og troligen det forvarer, og de, som fare i Landet, skulle betimelig om Aftenen komme til Skibs igien, eller om Dagen, naar Skipperen dem tilsiger. Hvo som sig herimod fordrister at

▫ 0573 ▫

blive i Land uden skiellig Aarsag og Skipperens Forlov, hand straffis og bøde derfor, som næst tilforn sagt er.

9. [4-1-9]

Naar nogen Skibsfolk formedelst Drukkenskab, eller anden Ulydighed, ikke ville være deris Skipper følgagtige, naar Vinden er god, eller de af Skipperen vorde tilsagte, da skal Skipperen ingenlunde forligge sin Vind, men hyre andre i deris Stæd, og den, som brødig findis, skal igiengive hvis hand haver annammet, og hvis den, som igien hyret vorder, ydermeere koster, og have forbrut tj Lod Sølv til Kongen og tj Lod Sølv til Byen. Haver hand ikke at betale med, da skal hand antvordis til Stædets Øvrighed, og træle for sin Brøde og Faldsmaal; Og dersom

¤ 0574 ¤

nogen er sin Skipper Ulydig i Søen og trotzig imod ham, eller Uroelig og knururen imod andre af Skibsfolket, saa nogen Oprør, Mord, eller anden Ulykke, ved ham er at befrygte, da haver Skipperen Magt at sette hannem udj Land med to, eller tre, af de beste Mænd, som i Skibet ere, deris Raad og Samtykke, dog hvor Christne Folk boe, og belønne een anden i hans Stæd af den Uhørsoms Hyre og Føring, og Skipperen dermed angerløs være; Saa maa ej heller nogen Skipper, eller anden Skibs-Officerer, med Usømmelig Ord, eller 1Gierning, begægne nogen af sine Folk, som i Skibet ere, og hvis hand derudj forseer sig, da skal hand derfor ved sin Hiemkomst tilbørlig anseis.

¤ 0575 ¤

10. [\[4-1-10\]](#)

Fordrister nogen sig til at gjøre Mytterj, Oprør, eller Forbund imod Skipperen, og det kand skielligen bevisis, da skal det straffis som anden Halsløs Gierning, som og de skulle straffis, som ville nøde og tvinge Skipperen til at segle andenstæds med dennem, end deris Beskeed er, Skipperen og Reederne til Skade.

¤ 0667 ¤

Femte Bog,

Om Adkomst, Gods og Gield.

I. Cap:

Om Contracter og Forpligter

1. Art: [5-1-1]

Een hver er pligtig at efterkomme hvis [= hvad] hand med Mund, Haand og Segl, lovet og indgaaet haver.

¤ 0668 ¤

2. [5-1-2]

Alle Contracter, som frivilligen giøris af dennem, der ere Myndige, og komne til deris Lavalder, være sig Kiøb, Sal, Gave, Mageskifte, Pant, Laan, Leje, Forpligter, Forløfter og andet, ved hvad Navn det nævnis kand, som ikke er imod Loven, eller Ærbarhed, skulle holdis i alle deris Ord og Puncter, saa som de indgangne ere.

3. [5-1-3]

Den Contract, som ej af alle vedkommende underskrevet og forseglet er, eller for Dom og Ret indgaaet, kand ej gielde imod den, som den ej underskrevet og forseglet haver.

4. [5-1-4]

Dersom nogen i Baand og Fængsel, eller ved anden Voldsom

¤ 0669 ¤

Tvang, indgaaer, eller lover noget, og hand det til Tinge vedersiger, saa snart som hand kommer i sin Frelse igien, da er hand det ej pligtig at holde.

5. [5-1-5]

Optinger Mand for nogen Sag Ustokket, Ublokket og Unødt, da er hand pligtig til det at efterkomme, som hand udlovet haver.

6. [5-1-6]

Vil nogen fragaa det ej at være hans Haand og Segl, som hand sigtis for, da maa hand sig med sin egen Eed derfor befrie. End vil hand ikke svære, da maa den Sigtendis gjøre sin Eed, og den Sigtede

være pligtig at svare til Haanden og Seglet.

▣ 0670 ▣

7. [5-1-7]

Den, som ej kand læse, eller skrive, skal sette sit Segl under, om hand noget haver, eller sit Boemerke, med to Dannemænds Hænder til Vidnisbyrd, som hand selv dertil haver ombedet, og som skulle være tilstæde, naar handlingen sluttis og lydeligen oplæsis.

8. [5-1-8]

Den sidste Handel og Contract til intet gjør alt hvis i samme Sag tilforn haver været handlet, om de ere stridige imod hin anden; Ellers gielde de begge.

9. [5-1-9]

Hvo som sit Gods og Midler, som hand ejer og ejendis vorder, vil skiøde og afhænde til anden Mand for nogen skiellig Ophold til Føde,

▣ 0671 ▣

Klæde og al anden Nødtørft hans Livs Tid hand skal først lavbyde sine Midler til Tinge til dem, som hannem arve skulle, og hvis de ikke hannem med de Vilkor, som een anden vil ham antage, ville til sig tage, da maa den anden Mand hannem til sig annamme paa fornævnte Maade efter oprettede Contract, som til Tinge skal forkyndis.

10. [5-1-10]

Den, som gift er, maa ej saaledis sine Midler til anden afhænde, med mindre Hustruen med hannem derom eens er.

▣ 0857 ▣

Siette Bog,

Om Misgierninger.

I. Cap:

Om vildfarende Lære, Guds Bespottelse og Troldom

1. Art: [\[6-1-1\]](#)

Ingen i hvem det og være kand, som overbevisis at være affalden til den Papistiske

▫ 0858 ▫

Religion maa tage nogen Arv, men den skal være forfalden til hans næste Slegt og Arvinger; Men haver hand arvet, før end hand forandrer sin Religion, da beholder hand Arven; Dog skal hand ikke maa boe i Kongens Riger.

2. [\[6-1-2\]](#)

Findis nogen paa Jesuviske Stæder at have ganget i Skole, eller studeret, da skal den ikke til noget Kald, enten i Skolerne eller Kirkerne, betrois.

3. [\[6-1-3\]](#)

Munke, Jesuviter og deslige Papistiske Geistlige Personer maa under deris Livs Fortabelse ikke her i Kongens Riger og Lande lade sig finde, eller opholde. Hvo vidende saadanne Personer huse og herberge, eller

▫ 0859 ▫

stæde dennem Platz til deris Romerske Ceremonier at fulddrive, straffis som de, der huse Fredløse.

4. [\[6-1-4\]](#)

Iligemaade skulle under samme Straf alle andre særlige Samqvemme til nogen anden Religions Øvelse, eller Prædiken, end den, som i den anden Bog ommældet er, være afskaffede.

5. [6-1-5]

Dog er ikke formeent fremmede Herrers Gesanter, eller Ministris, som sig ved Kongens Hof opholde, eller residere, og ere af anden Religion, at de jo for dennem og deris egne Tienere i deris Huse deris Religions Øvelse og hvis tilhører maa bruge; Dog at ingen Prædiken holdis uden paa deris eget Sprok; Men uden deris

▫ 0860 ▫

Logementer og huse, eller for andre, end de fremmede Ministris og deris egne Tienere, maa deris Præster hverken Prædike, eller Sacramenterne uddeele, eller nogen anden saadan Guds Tieniste sig understaa at forrette, meget mindre af Præster, eller andre Tienere, til disse Rigers og Landis Religions Foragt noget forargeligt forretagis. Skeer noget af sligt, og det ikke af den fremmede Ministro bliver tilbørligen straffet og raadt Bod paa, da vide sig det selv, om Kongen ved andre Midler skulle foraarsagis sin Lovs Lydighed og Observantz, som andre Potentater i deris Lande i lige Tilfælde bruge, at erholde og bevare; Og forbydis alvorligen, at ingen, som ikke er nogen fremmet Ministri egen Betiente,

▫ 0861 ▫

maa bruge denne Frihed i deris Huse, eller uden for bruge, eller søge, nogen fremmet Religions Øvelse, om de end skjønt ere af samme Religion, og allermeest de, som ere af disse Rigers og Landis Religion, at de, af hvad Prætext det være kunde, ikke skulle lade sig finde paa de Stæder, hvor og naar saadan fremmet Religions Øvelse forrettis, under den Straf, som Kongens Lovs motvillige Foragtere fortiene.

6. [6-1-6]

Kongens Ceremoniemester skal ikke forsømme, hvor nogen fremmet Minister, som anden Religion bruger, sig opholder, hannem paa beste Maneer at informere, at ingen med nogen Uvidenskab skulle have Aarsag sig at undskylde.

▫ 0862 ▫

7. [6-1-7]

Hvem som overbevisis at have lastet Gud, eller bespottet hans hellige Navn, Ord og Sacramenter, hannem skal Tungen levendis af hans Mund udskæris, dernæst hans Hoved afslais, og tillige med Tungen settis paa een Stage.

8. [6-1-8]

Haver nogen sin Haand til nogen saadan Guds Foragt brugt, da bør den og af hannem levendis at afhuggis, og hos Hovedet paa Stagen fæstis.

9. [6-1-9]

Befindis nogen Troldmand, eller Troldqvinde, at have forsoret Gud og sin hellige Daab og Christendom, og hengivet sig til Dievelen,

⌘ 0863 ⌘

den bør levendis at kastis paa Ilden og opbrændis.

10. [6-1-10]

Hvo som bruger nogen galne indbildede Konster med Forsæt at ville forgjøre og skade een anden, have sin Hovedlod forbrut; Og er det Mands-Person, da straffis hand med Jern og Arbejd paa Bremmerholm, eller andet saadant Stæd, sin Livs Tid; Er det Qvindis-Person, straffis iligemaade i Spindehuset.

Du må citere hvis du angiver hovedsidens adresse: bjoerna.dk